

Beis Midrash YeshivahAI

Studies in the Rebbe's Responses

The Rebbe's Response on the Necessity of Studying Torah's Inner Dimension

**Transcription, Commentary
and Sources**

A study of the sequence of references
and their precise wording
Response of 12 Kislev 5724

A Study Booklet

4 Cheshvan 5787

The Question and the Transcription

Are Faith and Nigleh Sufficient?

The correspondent wrote that he was trying to persuade a particular young man to study Chassidus. In his letter he reported:

”הוא שאל את דעתו של [א' מגדולי הרבנים בארצה"ב] בזה, וענה לו שמספיק להאמין שיש אלקה, אבל אין חיוב ללמוד פנימיות התורה אלא רק נגלה.”

The Rebbe's response:

[!?!]

זהו היפך דעת הגר"א (פ"י למשלי ה' יח. ז, יב. ד, כב. ובעיקר: ב, ט. פ"י להיכלות פקודי יז. לתקו"ז קז, ג. ועוד בכ"מ). היפך דעת הר"ח ויטאל (בהקדמתו לשער ההקדמות). היפך דעת רבנו הזקן. ועוד.

Whom Should One Consult?

”היו וישנם הרבה גדולים שסברו The Rebbe replied: וסוברים שאין חיוב ללמוד חסידות.”

ע"פ תורה — בדיני ממון צריך לשאול רב הבקי בדיני ממונות ועוסק בהם; בדיני איסור והיתר — רב העוסק בדינים אלה (שלכן הלכה כרב באיסורי, וכשמואל בממוני) — שמזה מובן שבהנוגע לפנימיות התורה — הלכה כאלה היודעים בזה וכו'.

The transcription has been prepared for reading with the aid of the printed publications; punctuation has been regularized. The photograph shows a single underline beneath the first "היפך" and double underlines beneath "ב, ט" and both occurrences of "ועוד". The bracketed punctuation marks are supplied on the testimony of the *teshurah*'s editors; their form and position cannot be identified in the photographed fragment. This booklet explains only the first part of the response.

Opening the References

A few lines contain six detailed references to the Vilna Gaon, a reference to R. Chaim Vital's introduction, and a statement of the Alter Rebbe's position. Within the list, the Rebbe singles out one source: "יובעיקר: ב, ט". This booklet opens the sources in the order cited and considers what each adds to the case for studying the inner dimension of Torah.

The claim to which the Rebbe responded contains two assertions of sufficiency: belief in G-d's existence is enough, and the study of *nigleh*, Torah's revealed dimension, is enough. The response goes beyond praising the study of Torah's inner dimension: it states that denying the obligation contradicts the positions of the Vilna Gaon, R. Chaim Vital, and the Alter Rebbe.

We shall distinguish three aspects. **Benefit:** what the study accomplishes and adds—understanding, joy, and protection. **Need:** what remains incomplete without it—in the soul's life or in the clarification of *peshat*, the plain meaning. **Obligation and accountability:** what is required of a person, as expressed by "מחוייב" or by judgment for an understanding one could have attained but did not. These aspects complement one another; a single source may address more than one.

This explains how the sources can be brought together under the word "דעת," "position." The biblical commentaries disclose the place of *sod*, Torah's esoteric dimension, in the completeness of Torah and its student; the *Heichalot* describe accountability according to ability; R. Chaim Vital uses explicit language of obligation. A reference need not contain the word "obligatory" to contribute to establishing a sage's position. Together the sources examine the sufficiency of *nigleh*, and subsequently the sufficiency of faith without completing one's knowledge and recognition of G-d.

Nigleh addresses the plain meaning of Scripture, Torah law, and its revealed reasoning. *Pnimitiyut HaTorah*, Torah's inner dimension, addresses Torah's mysteries, G-dliness, and the inner meaning of the mitzvos. *Pardes* is an acronym for *peshat*, *remez*, *derush*, and *sod*: plain meaning, allusion, homiletic exposition, and esoteric meaning. The sources describe levels within one Torah: *nigleh* is the foundation of the structure of learning, while the inner dimension illuminates and completes it.

The explanations proposed here for the choice and order of the sources and for the response's precise wording are offered *bederech efshar*—as possible interpretations. The source passages are presented separately so that readers can assess the explanations for themselves. References explicitly cited by the Rebbe are distinguished from additional sources opened for purposes of explanation.

The commentary is accompanied by a documentary appendix, including first-edition pages, pages of the Vilna Gaon's commentaries, and notes from *Even Sheleimah*.

The Course of the Study

1. The four references to Proverbs: understanding *peshat*, protecting the student, and giving life to the soul.
 2. *Heichalot* and *Tikkunei Zohar*: accountability according to ability and the root of protection.
 3. "וְעוֹד בְּכ"מ": parallels in the Vilna Gaon's writings and the selection of references.
 4. R. Chaim Vital's introduction and the Alter Rebbe's position: obligation, knowledge of G-d, and the soul's perfection.
 5. From Torah's inner dimension to Chassidus.
 6. The order of the references, the response's precise wording, and a map of the evidence.
-

A. "ושמה מאשת נעורִיךְ"

First reference: the Vilna Gaon's commentary on Proverbs 5:18

."יהי מקורך ברוך ושמה מאשת נעורִיךְ." The Vilna Gaon interprets the blessing in "מקורך" as referring to a student who becomes like a flowing spring. Yet even as he advances and attains greater understanding, he should rejoice in the Torah he learned and the insights he developed in his youth. Understanding sod reveals anew the value of peshat:

"אעפ"י שיהא מקורך ברוך ותהיה כמעין הנובע ותבין הסוד על מכונו, אז ושמה מאשת נעורִיךְ, כלומר במה שחדשת ע"פ פשוט; כשתבין הסוד תראה הפשוט איך הוא נכון ואמת ואיך אין בה יתיר כלל, ותשמה אז יותר בהפשוט שחדשת מנעורִיךְ".²

Sod Returns the Student to Peshat

One might imagine that ascending to sod takes a person away from nigleh: what mattered in youth is abandoned for a higher understanding. The Vilna Gaon depicts a different movement. After understanding sod, the student returns to peshat, sees its precision, and rejoices in it more deeply. "אשת נעורִיךְ" remains with him even after. "מקורך ברוך".

The novelty lies in the relationship between the two understandings. There is an initial knowledge of peshat, followed by an understanding that locates it within Torah's full depth. The later attainment does not erase the earlier one; it reveals its truth and its place. Correct peshat is now clarified in light of Torah's depth.

2. The Vilna Gaon on Proverbs 5:18, HebrewBooks 14229, scans 30–31. The quotation's spelling is preserved; punctuation and the opening of the sentence were supplied for readability.

The Zohar Cited by the Vilna Gaon Himself

The Vilna Gaon refers here to the Zohar, Mishpatim, folio 99. The Zohar depicts Torah as a beloved who gradually reveals herself to her lover. First comes a hint, then a closer approach, followed by a more inward disclosure. Once the lover is familiar with her and her secrets are revealed to him, the precise plain meaning also becomes clear, without addition or subtraction.³

The parable explains why advancing to sod can produce greater joy in peshat: the better the student knows Torah's inner dimension, the better he understands its outward expression. Peshat is the speech of the very Torah whose mysteries have been revealed to him.

This reference shows that sod affects the quality of one's understanding of nigleh itself. This is its contribution to answering the claim that nigleh suffices; the significance of its opening position will be considered in section K.

Facsimiles: Plate 04, p. 34; Plate 05 and details, p. 35.

B. "וּאֶצֶל כָּל פְּנֵה תֹארוֹב"

Second reference: the Vilna Gaon's commentary on Proverbs 7:12

"פַּעַם בַּחוּץ פַּעַם בְּרַחוּבוֹת וְאֶצֶל כָּל פְּנֵה תֹארוֹב." The verse describes the strange woman; the Vilna Gaon interprets her lying in wait as a parable for the evil inclination's attacks on Torah students.

"חוּץ" refers to Torah's plain meanings; "רַחוּבוֹת" to its homiletic expositions. The passage then explains the inner place of remez and sod:

"פַּעַם בַּחוּץ — כְּלוּמַר בְּאוֹתָן הַלּוֹמְדִין פֶּשֶׁטִי תוֹרָה, שֶׁפֶשֶׁטִי תוֹרָה נִקְרָא חוּץ... פַּעַם בְּרַחוּבוֹת — בְּאוֹתָן הַלּוֹמְדִים דְּרוּשֵׁי תוֹרָה, שֶׁנִּקְרָא

3. Zohar II, Mishpatim 99a–b. The Vilna Gaon quotes parts of the parable here, including וְכִדְיֵן פֶּשֶׁטִיָּה דְקָרָא כְּמָה The reference to the Zohar is the Vilna Gaon's own; it is not a separate additional reference written by the Rebbe in the response.

רחובות... כי כל זמן שהוא בעיר היא אינה יכולה לבא אליו... מפני שפרד"ס הוא נגד ד' אותיות הוי"ה, ורמז וסוד הוא נגד י"ה, והן נקראין רעין דלא מתפרשין לעלמין, ולכן גם העוסקים בהן אין היצה"ר יכול להתגרות בהן, אך כאשר יסורו אז הוא מתגרה גם בהם".⁴

From Torah to the Person Studying It

Proverbs 5:18 addressed the understanding of Torah; here the subject is the student's condition. A person can be a Torah scholar and still struggle with his evil inclination. Being engaged in Torah does not remove the question of how Torah works within him.

In the parable, the woman lying in wait can reach the outside and the streets; once the student enters the city, she waits for him to emerge. This is the meaning of "וּאֶצֶל כָּל פֶּנֶה תֵּאָרֹב". "רעין דלא" means companions who do not separate. The Vilna Gaon associates remez and sod with the first two letters of the Divine Name Havayah and the level of union they express. This explains the protection found in studying these dimensions. It is an explanation drawn from Torah's inner dimension of how that dimension acts within the student's soul.

The imagery of outside and inside does not mean that Torah's plain meaning lacks holiness. It describes differences of level within Torah, and their relationship to the possibility of the evil inclination's attacks. "Outside," too, must be read within the parable: it is the outer part of Torah's structure, not something outside Torah.

"אך כאשר יסורו"

The qualification is integral to the explanation. This is no promise that someone who once studied the inner dimension becomes immune to the evil inclination. The woman waits for him to leave his place of protection. The Vilna Gaon describes

⁴. The Vilna Gaon on Proverbs 7:12, scans 41–42. For the city analogy and the parts of Torah, see also 1:20–21.

both the power of this engagement and the possibility of moving away from it.

What Does This Add to the First Reference?

Even if a person says that his understanding of peshat satisfies him, the question of his service of G-d remains. The second reference broadens the discussion: study also bears on a person's struggle with his evil inclination. This differs from the joy of understanding peshat.

Facsimiles: Plate 06, p. 36; Plate 07 and details, p. 37.

C. "כי חיים הם למוצאיהם"

Third reference: the Vilna Gaon's commentary on Proverbs 4:22

"כי חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא." The Vilna Gaon explains the verse's two expressions through the correspondence between Torah and the human being: a person has body and soul, and Torah has outward and inward dimensions.

"הן הסודות שהן הפנימיות, ג"כ הן חיים לנפש שהיא הפנימיות; ולכל בשרו, שהוא הגוף וחיצוניות, מרפא החיצוניות של התורה."⁵

What Gives Life to the Student's Soul?

A reference to protection from the evil inclination is followed by one about life. Protection answers how harm is prevented; life answers what nourishes a person's inner being and brings it to completeness. Torah's inner dimension is presented here as the life-giving nourishment of the person's inner being.

The parable's force lies in the correspondence: the outward aspect of the person receives from Torah's outward dimension, and the inward aspect from its inward dimension. Meeting one need does not establish that the other has also been met. Thus "I

⁵. The Vilna Gaon on Proverbs 4:21–22, scan 26. The continuation associates the 248 words of Shema with the 248 limbs and discusses the effect of pronouncing the letters precisely even without knowledge of the inner intention.

already study Torah” does not conclude the inquiry; one must ask which aspect of the person receives its vitality from each part of the study.

The Vilna Gaon also explains how the outward dimension acts even when the student does not know the inner intention. Body and soul belong to one person, and both dimensions of Torah act within him. The parable presents the need to complete both sides.

The Order of Study in the Preceding Verse

In his commentary on verse 21, the Vilna Gaon associates the Written Torah with the eye, the Oral Torah with the ear that hears from one’s teacher, and the mysteries with the understanding heart. He writes: **”והדרך ללמוד, תחילה תורה שבכתב ואח”כ שבעל פה ואח”כ סודות התורה.”**

The context places the mysteries within the path of study and also mentions the preparation needed to understand them. The Rebbe cited verse 22; the central subject here is therefore the soul’s life. The preceding verse clarifies how the Vilna Gaon understood sod’s place within Torah’s structure.

Facsimiles: Plate 08 and detail, p. 38.

D. **”ובעיקר: ב, ט”**

Fourth reference: the Vilna Gaon’s commentary on Proverbs 2:9

”אז תבין צדק ומשפט ומישרים כל מעגל טוב.” The commentary discusses two groups of ten things: what a person must do to attain wisdom, and what G-d gives him. Within this discussion appears an addition by R. Menachem Mendel of Shklov, the Vilna Gaon’s disciple who brought the commentary to print. It is enclosed in parentheses and begins **”נ”ל,” נראה לי.”** The expansion means “it seems to me.” The disciple explains two directions: a person learns “from below upward,” whereas what G-d gives him is described as “from above downward.”

Their relationship may be understood as follows. The student begins with peshat and progresses into Torah's depth. After understanding sod, he can return to peshat and understand it within the whole. The initial knowledge enables the advance; the later attainment completes its clarification. There is therefore no contradiction between the need to begin with peshat and the statement that its clarification is incomplete without sod. The addition follows, according to the first edition:

”נ”ל שאלו העשרה שמקודם הוא מה שיראה האדם ללמוד, והוא צריך ללמוד מלמטה למעלה; ועכשיו העשרה שיתן לו ה' והן מלמעלה למטה. כי כאשר יבין הסוד על בוריו יהיה לו הכל אצלו על בוריו, הפשט והרמז ודרוש וסוד; אבל כל זמן שלא יבין הסוד אפילו הפשט אינו ברור בידו, כמ”ש בזוהר משפטים, וכן שמעתי מאדמ”ו הכ”מ כמה פעמים והבן).”⁶

A Student's Explanation and Testimony

In the first edition's introduction, R. Menachem Mendel explains that his additions clarifying his teacher's words were marked with ,”שני חצאי עגולים” two semicircles. The addition before us already appears in that edition with this marking.⁷

It has two layers: a disciple explaining the structure of his teacher's words, and a disciple testifying that he heard this point from his teacher several times. It is testimony about the Vilna Gaon's position incorporated into the disciple's explanation. The narrator's words ,”וכן שמעתי מאדמ”ו” are R. Menachem Mendel's own.

⁶. The Vilna Gaon on Proverbs 2:9. The addition already appears in the first edition, Shklov 5558, at Proverbs 2:9, PDF p. 17 in the YIVO copy. Compare HebrewBooks 14229, scan 12. Facsimile and enlargement: Plate 10.

⁷. The publisher's introduction, *ibid.*, PDF p. 7, left column, signed by R. Menachem Mendel. It distinguishes the Vilna Gaon's teachings recorded from his oral delivery from the editor's explanations. ”מאדמ”ו” is a title for his teacher; ”הכ”מ” abbreviates ”הריני כפרת משכבו”. The presence of this designation does not by itself establish when the entire explanation was first composed. Facsimile and details: Plate 09.

What Does 2:9 Add to 5:18?

Proverbs 5:18 states what is added after understanding sod: the student sees peshat's correctness and rejoices in it more. Here the deficiency before understanding sod is also stated: "אפילו הפשט אינו ברור בידו". This directly addresses the sufficiency of "nigleh alone."

The deficiency concerns the completeness of clarification. It does not cancel the value or truth of the initial knowledge, which itself enables the student to advance.

On this reading, the emphasis "ובעיקר" becomes understandable: against the claim that nigleh suffices, this source shows that the question of sod concerns the completeness of clarification within nigleh itself. According to R. Menachem Mendel's testimony that he heard it from his teacher, "כמה פעמים" it is more than the disciple's own explanation of the verse. Section K will examine its place at the close of the Proverbs group.

Facsimiles: Plate 09 and details, p. 39; Plate 10, detail and transcription, p. 40.

E. "ואי כיל לאדבק ולא אדבק"

Fifth reference: the Vilna Gaon's commentary on Heichalot Pekudei, folio 17

After the four references to Proverbs, the Rebbe turns to the Vilna Gaon's commentary on the Heichalot in Zohar Pekudei. The passage describes a chamber reached by the soul and the appointed being who questions it about the wisdom of its Master. We begin with the Zohar passage on which the commentary is based. The soul is held accountable for its understanding of that wisdom: its reward corresponds to the wisdom it pursued and

attained. Of one who could have attained it but did not, the Zohar says:

”ואי יכיל לאדבק ולא אדבק, דחי ליה לבר ולא עיילא, וקיימא תחות
ההוא היכלא בכסיפו... ואוקדין לה... והכי אתדנת בכל יומא נהירת
ולא נהירת, ואע”ג דעובדין טבין אית לה.”⁸

That is, if the soul could have attached itself and attained understanding but did not, it is cast outside and denied entry, even though it has good deeds. The continuation describes shame and severe judgment. In a free paraphrase: the soul stands beneath the chamber, and the seraphim strike with their wings and burn it. The description concerns accountability and judgment, not merely the loss of additional reward.

Two Points to Read Together

”ואע”ג דעובדין” accountability is conditional on ability. “יכיל”:
”טבין אית לה” good deeds do not automatically fulfill everything
required in the sphere of knowledge. Ability determines what the
person is held accountable for; good deeds do not remove the
question of the understanding he could have attained.

In Proverbs we saw how sod acts upon the understanding of Torah, a person’s protection, and the life of his soul. Here judgment is described for a deficiency that could have been remedied. The need for knowledge emerges as personal responsibility.

⁸. Heichalot HaZohar with the Vilna Gaon’s commentary, Königsberg 5617, 17a–b; Zohar II, Pekudei 247a–b. Scans 43 and 44. The quotation is from the Zohar text on the page; omissions are marked. Facsimile and enlargements: Plate 11. The photographed commentary reads “דלית לי עובדין שפירין”, wording difficult to reconcile with the opening “אפי” אית בי עובדין טבין סגיאין” and the Zohar. No textual decision is made here; the analogy is quoted in the body from “והם הגוונים”, without silently emending the print.

The Vilna Gaon's Explanation: Colors and Light

The Vilna Gaon explains this through the relationship between the colors of light and their source:

”והם הגוונים, אלא דלא אצטבעו הגוונים. והענין, כי פשוטי דאורייתא הם הגוונים דבוצינא, ורזי דאורייתא הוא אור הנביע דמיניה אצטבעו גוונים.”

”בוצינא” is a lamp or luminary; ”אור הנביע” is the light that flows forth. The analogy contains three elements: colors, light, and coloration. Torah’s plain meanings are colors; its mysteries are the light from which the colors receive their coloration; a person’s good deeds, too, are “colors.” Where the colors have not been colored, the deeds exist, but the light that would have given them their coloration is missing. This explains the Zohar’s ”ואע”ג דעובדין טבין אית לה”.

The Vilna Gaon connects this with ”אם לא תדעי לך היפה בנשים.” Precisely the soul possessing a spark of light and beauty is questioned about what it could have attained. He mentions what a person is taught before birth and concludes: ”שתדע למה היא” The accountability is thus measured according to the soul’s capacity.

How Does Even Sheleimah Summarize This?

”ומי שהיה יכול להשיג סודות התורה והוא לא השתדל להשיגן, נידון בדינין קשים ר”ל.”⁹

”נידון בדינין קשים” is the compiler’s wording in his summary. It preserves both the severity of the description and the condition of ability. Opening the source shows together the judgment, the

⁹. Even Sheleimah, a compilation of the Vilna Gaon’s teachings by R. Shmuel Maltzan, 8:24, scan 81. This is the compiler’s wording summarizing the source. The paragraph’s opening expressly connects ability with what a person is taught in the womb. Facsimile and details: Plate 13.

ability, and the fact that good deeds do not exempt one from attainable understanding.

Facsimiles: Plate 11, p. 41; enlargements, p. 42; Plate 13: Even Sheleimah's summary, p. 44.

F. "באצילות לא יגורך רע"

Sixth reference: the Vilna Gaon's commentary on Tikkunei Zohar 107, column 3

The reference is to folio 107, column 3, in the edition containing the Vilna Gaon's commentary, in Tikkun 58. The commentary discusses the eye's three colors and its pupil as an analogy for levels of Torah and the worlds. The Vilna Gaon writes:

"וכן הסוד כנגד בת עין, וכן התורה בג' עלמין. ונגד ג' עלמין יש ס"א...
כנפים ולבושים לכסאה... אבל באצילות לא יגורך רע וא"צ כיסוי".¹⁰

The Worlds and the Parts of Torah

Atzilus, Beriah, Yetzirah, and Asiyah are spiritual levels called "worlds." The Vilna Gaon mentions "ג' עלמין" and contrasts them with "אבל באצילות"; from this contrast, the three worlds are understood to be Beriah, Yetzirah, and Asiyah. In them, the foothold of the *sitra achra*—the side of concealment and evil—is discussed, and "כנפים ולבושים לכסאה" are needed. Atzilus expresses a level of G-dliness and unity: "לא יגורך רע"; this covering is therefore unnecessary there.

Thus far, the passage describes levels of Torah and the worlds. How does this concern the student? This suggests a connection to Proverbs 7:12: engaging in sod connects the student with a level where evil has no such foothold. The move from describing the level to the protection of those studying it is also the point inferred by the compiler of Even Sheleimah. In Proverbs 7:12, one engaged in remez and sod is inside the city, which the

¹⁰. Tikkunei Zohar with the Vilna Gaon's commentary, Vilna 5627, Tikkun 58, 107, column 3; HebrewBooks 57965, scan 224, printed p. 214, right column, opening "ועליהו אתמר כו". The commentary's foliation must be distinguished from the Zohar folio references printed within the text. Facsimile and details: Plate 12.

woman lying in wait cannot enter. Here, the structure of the worlds provides the basis for understanding this inwardness and protection.

What Does the Vilna Gaon Say, and What Does the Compiler Infer?

In his note on protection from the evil inclination, the compiler of Even Sheleimah refers to this passage and writes: **”משמע דוקא** .”**העוסקים בסוד**. He discusses its correspondence to the Vilna Gaon’s commentary on Proverbs 7:12, which includes both remez and sod, and proposes treating remez as close to sod.¹¹

”משמע” expresses an inference: the Vilna Gaon explains the levels, and the compiler explains what they imply concerning those who study sod. The correspondence between sod and a level where evil has no foothold provides a basis for explaining the protection. The language of inference preserves the distinction between the spiritual structure and its application to the student.

The continuation, in column 4, also explains the need for covering as long as we are clothed in garments and kelipos. The description of the higher level must therefore be read alongside the human condition, in keeping with the qualification in Proverbs: **”אך כאשר יסורו אז הוא מתגרה גם בהם”**.

What Is Added after the Heichalot?

The Heichalot establish a person’s accountability for understanding; Tikkunei Zohar adds an explanation of the level of Torah concerned and its relationship to evil’s foothold. Section K will examine the significance of placing accountability before the explanation of the level, and of returning to protection.

Facsimiles: Plate 12 and details, p. 43; Plate 14 and detail, p. 45.

11. Even Sheleimah 8:27 and note 23 there, scan 82. The reference here is **”ק”ו ג”**. A different note, to paragraph 24 on learning in the womb, has **”ק”ס ג”**; these are two different passages. Facsimile and enlargement: Plate 14.

G. "ועוד בכ"מ"

The words —"ועוד בכ"מ"—and elsewhere in many places—stand within the parentheses enclosing the Vilna Gaon references. They broaden the body of evidence in his writings. The six references are examples that allow the reader to open the passages, not an exhaustive list of statements of his position.

Further Parallels: What Is Distinctive about the Selected Sources?

Chapter 8 of Even Sheleimah brings together all six references in the response: Proverbs 5:18 and 2:9 in paragraph 21; the Heichalot in paragraph 24; 4:22 and 7:12 in paragraph 27; and Tikkunei Zohar 107, column 3, in the note there. Alongside them appear further references, including Proverbs 25:11, 3:22, 22:13, and the commentary's introduction.

The correspondence establishes a clear literary relationship between the lists. It may explain how this chapter serves as a convenient guide for study, but it does not prove how the Rebbe actually located his sources. The response's order also differs from the order of the paragraphs and of the references within them.

Proverbs 3:22 relates to the soul's life. The choice of 4:22 explicitly places "הסודות שהן הפנימיות" and their correspondence to the person's inner being before the reader. Proverbs 25:11, "תפוחי זהב במשכיות כסף," explains the relationship between peshat and sod; 5:18 and 2:9 directly address the clarification of peshat for the student. The city analogy in 1:20–21 helps explain 7:12, but 7:12 explicitly describes how engagement in remez and sod acts in relation to the evil inclination.

H. "היפך דעת הר"ה ויטאל"

R. Chaim Vital's introduction to Shaar HaHakdamos

After the detailed references to the Vilna Gaon's writings, the Rebbe names one sustained passage: R. Chaim Vital's introduction to Shaar HaHakdamos. R. Chaim Vital, who transmitted the Arizal's teachings, discusses at length the need to study Torah's inner dimension, knowledge of the Creator, and the relationship between this study and redemption. His conclusion is explicit:

"שאיין האדם יוצא ידי חובתו לגמרי בעסק המקרא והמשנה והאגדה
והתלמוד בלבד, אלא הוא מחוייב לעסוק בכל יכלתו בסתרי תורה
ובמעשה מרכבה."¹²

:**Obligation and Scope** "בכל יכלתו":

Here accountability need not be inferred from a description of benefit or punishment: R. Chaim Vital writes "מחוייב". Beside this word stand the words "בכל יכלתו". They establish that the obligation is measured by the person's capacity and require him to exercise it.

The wording "אינו יוצא ידי חובתו לגמרי" does not cancel what a person accomplishes through studying Scripture, Mishnah, and Talmud. It says that the obligation is not completed through them alone. As in the body-and-soul analogy, completing one side does not make the other unnecessary.

Knowing the Creator

R. Chaim Vital explains that the purpose of engaging in Torah's mysteries is to recognize the Holy One's greatness. In doing so, he distinguishes between Torah's plain meanings, narratives,

¹². R. Chaim Vital's introduction to Shaar HaHakdamos, passage beginning "הרי מבואר בפירוש אף בדברי התנאים". The introduction is also printed at the beginning of Etz Chaim. Online text: Sefaria.org. The reference is to the whole introduction; the passages in this booklet were selected to open its argument.

laws, and mitzvos studied on their plain level, and the inward recognition of the Creator explained through their mysteries. The discussion now returns to the first part of the question: is it “מספיק להאמין שיש אלקה?” Belief in the Creator’s existence is foundational; R. Chaim Vital also requires study and recognition of His greatness, in the spirit of “דע את אלקי אביך ועבדהו.” Torah’s mysteries open a distinctive depth of this recognition. Thus faith itself, and even what one learns about G-d in Torah’s revealed parts, do not make the inward study discussed here unnecessary.

Torah’s Body and Soul

R. Chaim Vital’s introduction requires two sides to be read together. It rejects skipping Scripture, Mishnah, and Talmud, which constitute the structure of Torah’s body. It also rejects being satisfied with the body without giving a share to Torah’s soul. Sod does not replace halachah, and halachah does not exempt one from engaging in sod. R. Chaim Vital also distinguishes paths of study according to the student’s capacity: the distinction determines how he integrates Torah’s parts into his learning; the need to engage in the inner dimension remains.

The Connection to Redemption

The beginning of the discussion cites the Tikkunim on making Torah “dry” and on those who do not wish to engage in the wisdom of Kabbalah. These matters are connected with the departure of the spirit of Mashiach and the sufferings of exile. R. Chaim Vital uses them to examine why exile has been prolonged and to call for engagement in this wisdom.¹³

A collective dimension is thus added to the personal one: Torah’s inner dimension concerns the purpose of revealing G-dliness in the world and redemption. A single introduction brings together

¹³. The introduction quotes Tikkunei Zohar, Tikkun 30, including “ולא בעאן לאשתדלא בחכמת הקבלה.” This is a source cited by R. Chaim Vital; it must not be identified with Tikkunei Zohar 107, column 3, in the Rebbe’s Vilna Gaon references.

explicit obligation, the rationale of knowing G-d, a body-and-soul analogy, an order of study, and a collective purpose.

I. "היפך דעת רבנו הזקן"

The response gives no specific reference for the Alter Rebbe. To open this general reference, we shall present four complementary sources. They were selected here to explain his position; they are not explicit references written by the Rebbe in this response.

Knowledge of Pardes and the Soul's Perfection

Hilchos Talmud Torah 1:4 states:

"כל נפש צריכה לתיקונה לעסוק בפרד"ס כפי מה שהיא יכולה להשיג ולידע".

It continues:

"וכל מי שיכול להשיג ולידע הרבה ונתעצל ולא השיג וידע אלא מעט, צריך לבא בגלגול עד שישגי וידע כל מה שאפשר לנשמתו להשיג מידיעת התורה, הן בפשטי ההלכות הן ברמזים ודרשות וסודות".¹⁴

The quotation links the soul's perfection to the completeness of its Torah knowledge: it must study the parts of Pardes to the extent that it can comprehend them. The mysteries, too, are included in this knowledge. Ability determines the scope of the requirement, and indolence explains the deficiency for which the person is held accountable: he could have learned and understood more, but did not realize that possibility. One therefore cannot be satisfied with knowledge of nigleh when studying the inner dimension is also within one's capacity.

¹⁴. The Alter Rebbe, Hilchos Talmud Torah 1:4 (TorahRecordings.com, online text). The preceding discussion concerns the obligation to study Torah and its mitzvos; the continuation explains that the knowledge accessible to the soul perfects it.

Kabbalah within the Order of Study

In 2:1, within the discussion of dividing study time among Scripture, Mishnah, and Talmud, it states:

”וחכמת הקבלה תחשב בכלל שלישי בתלמוד.”¹⁵

Kabbalah is given a place within the system of Torah study. This does not imply that one-third of every person’s time is devoted to Kabbalah: it is included in the Talmud portion, which contains other fields as well, and the allocation of study is explained there according to the student’s stage. The importance of the source lies in including Kabbalah within the order of study itself.

Knowledge of G-d and Service of the Heart

In Tanya’s Kuntres Acharon, the passage beginning ”להבין מ”ש” explains the difference between grasping the essence of the laws of the mitzvos and knowing the existence of the order of hishtalshelus. Within the discussion it states:

”אלא שידיעת המציאות מההשתלשלות היא ג”כ מצוה רבה ונשאה, ואדרבה עולה על כולנה, כמ”ש וידעת היום כו’, דע את אלקי אביך כו’, ומביאה ללב שלם כו’ שהוא העיקר.”¹⁶

Hishtalshelus is the ordered progression of spiritual levels. ”ידיעת” means knowing that they exist and how they relate to one another, even without grasping their essence as it truly is. The Alter Rebbe stresses that this knowledge, too, is a mitzvah and leads to serving G-d wholeheartedly. This adds a further reason for study: alongside completing one’s knowledge of Torah’s parts, learning deepens one’s knowledge of G-d and affects the service of the heart. This also answers the sufficiency

¹⁵. Hilchos Talmud Torah 2:1; halachah 2 discusses aggadic teachings, knowledge of G-d, and Torah mysteries hidden within them (TorahRecordings.com, online text).

¹⁶. Tanya, Kuntres Acharon, beginning ”להבין מ”ש בפע”ח”, also designated section 4 (TorahRecordings.com, online text). The continuation stresses that this is one of the 613 mitzvos and that one must also increase in studying and performing the mitzvos.

of faith alone: faith is foundational, and learning seeks to bring the person to understanding and to the service that grows from it. The same passage explains the excellence of the laws of the mitzvos and the need to fulfill all the mitzvos. There is therefore no contradiction between this knowledge's preeminence in its own respect and the obligation to increase in halachic study and practice. The Alter Rebbe presents the completeness of a person's service in its different aspects.

”מותר ומצוה לגלות” in the Later Generations

In Iggeres HaKodesh 26, the Alter Rebbe writes in the Arizal's name:

”דדוקא בדורות אלו האחרונים מותר ומצוה לגלות זאת החכמה, ולא בדורות הראשונים.”¹⁷

”מותר” refers to removing a restriction on disclosure that applied in earlier generations; ”ומצוה” adds a positive requirement to disclose. This is an important source concerning the accessibility of the wisdom in later generations. The mitzvah to reveal it and the individual obligation to study it are not identical definitions, but they complement one another: disclosure makes it possible to transmit the wisdom to students.

Alongside the mitzvah to reveal the inner dimension, the letter stresses the great need for halachic study during exile. Its discussion of ”עץ הדעת טוב ורע” concerns the refinement of the things to which the laws of prohibition and permission apply; studying those laws is itself holy Torah study. The roles of both fields in a person's service thus become clear.

The four sources open different aspects of the Alter Rebbe's position. Chapter 1 of Hilchos Talmud Torah links knowledge of

¹⁷. Tanya, Iggeres HaKodesh 26. Online text: Sefaria.org. The letter explains the Raaya Mehemna passage on the Tree of Life and engagement with prohibition and permission. Its statements on the holiness of nigleh and the role of halachic refinement in the present era should also be read.

Pardes to the soul's perfection according to its ability; chapter 2 includes Kabbalah within the order of study. Kuntres Acharon explains the mitzvah of knowledge that leads to service of the heart; Iggeres HaKodesh 26 addresses revealing the wisdom in the later generations.

J. From Torah's Inner Dimension to Chassidus

The practical question concerned a young man whom someone wished to persuade to study Chassidus. The sources opened here speak of sod, Kabbalah, and Torah's inner dimension.

Connecting these terms requires explaining the place of Chassidus in revealing that inner dimension.

In a letter of 25 Kislev 5722, number 8275 (ח'ערה), the Rebbe writes of חכמת הקבלה פנימיות התורה שבדורנו נתגלתה בתורת

Later, in discussing the understanding of Kabbalistic concepts and the intentions of prayer, he stresses studying Chassidus, ¹⁸”המבאר הענינים שבקבלה ומפשיט אותם מגשמיותם.”

Abstracting from physicality means understanding spiritual terms without attributing a physical body, place, or movement to them. Studying names and structures alone can leave an incorrect mental picture. Chassidus explains the concepts intellectually and connects them to knowledge of G-d and human service.

This connects the sources to the practical question at the beginning of the booklet: Chassidus explains Torah's inner dimension and helps one understand it correctly; evidence for the need to study the inner dimension therefore also bears on the call to study Chassidus. The additional letter clarifies this connection; it is not one of the references in the response. The

¹⁸. Igros Kodesh, vol. 22, letter 8275 (25 ח'ערה), Kislev 5722. Online text: Chabad.org. This parallel helps explain the connection to Chassidus; it is not a reference written in the response under discussion.

actual program of study must be suited to the student's condition, ability, and preparation.

K. Why This Particular Order?

Having opened the sources, we can examine the order in which they are presented. The Proverbs list does not follow chapter order: 5, 7, 4, and finally 2. What might connect them in this sequence?

A Frame: From Peshat to the Student and Back to Peshat

The opening at 5:18 and the close at 2:9 address the same axis: the relationship between sod and peshat. First we see the addition: after understanding sod, peshat becomes clearer and the student rejoices in it more. At the close the deficiency is explicit: without understanding sod, "אפילו הפשט אינו ברור בידו". The two sources thus address the world of the student of nigleh from complementary sides.

Between them come two sources about the student himself: 7:12 concerns protection from the evil inclination; 4:22, the life of his soul. Their order expresses a movement from protection against harm to the positive vitality of the person's inner being. The list thus encompasses both learning and learner, returning at its close to "nigleh alone."

On this reading, "ובעיקר" marks the particular relevance of 2:9 to the claim reported. One need not rank the lack of clarity in peshat as more serious than every other deficiency to understand why it is primary in this response. R. Menachem Mendel's testimony that he heard this from his teacher "כמה פעמים" also accords with "דעת הגר"א:" a disciple's testimony to a position repeatedly expressed by his teacher.

Heichalot and Tikkunei Zohar: Accountability and the Level Explained

The order may be read as follows: the Heichalot first establish the accountability that directly addresses “there is no obligation.” One who could have attained understanding but did not is held accountable even when he has good deeds. Tikkunei Zohar adds the aspect of sod’s level and its relationship to evil’s foothold. It returns to the protection in 7:12, now illuminated also through the structure of the worlds.

This is a sequence of complementary aspects: what sod accomplishes, what is required of a person, and the level of Torah concerned. The Heichalot place responsibility first; a further explanation of the root of the inner dimension’s action follows. The list can therefore return to protection after accountability; it need not be a ladder in which each source is more severe than its predecessor.

Why Is the Vilna Gaon First and Cited in Detail?

Opening with the Vilna Gaon makes clear that the need for the inner dimension is not a position peculiar to Chassidic literature. The detailed references allow the position to be examined in Proverbs, Heichalot, and Tikkunim, and its different aspects to be seen. “וְעוֹד בִּכְ”מ” thus concludes a broad sample from his writings.

R. Chaim Vital follows: one introduction brings together “מַחֲזִי”ב” knowledge of the Creator, Torah’s body and soul, and an order of study. The Alter Rebbe’s sources open the same need through the laws of Torah study, the soul’s perfection, and service of the heart. This is an order of presenting evidence, not a chronological sequence of the sages.

Why No Specific Reference for the Alter Rebbe?

For R. Chaim Vital, one sustained passage concentrating the discussion is cited. For the Alter Rebbe, the subject is explained in different places and under different categories; referring to his position generally suits that breadth. The Rebbe may also have assumed familiarity with his writings. The reason for the brevity is not itself explained in the response.

The four sources opened here therefore explain the general reference without establishing that any one is the particular reference the Rebbe chose not to write.

L. The Response's Precise Wording

”זהו היפך דעת”

”זהו” returns to the reported claim: the sufficiency of faith and nigleh, and the denial of an obligation to study the inner dimension. The underlined ”היפך” expresses opposition to the positions of the sages the Rebbe lists. The Rebbe goes beyond presenting another study option; he rejects attributing the avoidance of this study to their positions.

Three Occurrences of ”היפך דעת”

The Vilna Gaon, R. Chaim Vital, and the Alter Rebbe are listed separately. The repetition underscores that the claim is measured against each one. It does not require every detail governing the study to be identical in all three. What they share is the rejection of the proposed sufficiency in principle.

”ב, ט” and the Underlining of ”ובעיקר”

The Rebbe expressly singles out one source among the Proverbs references. The photograph shows two lines beneath ”ב, ט.” The word ”ובעיקר” establishes the substantive emphasis; the lines highlight the passage to be opened.

The Two Occurrences of "ועוד"

"ועוד בכ"מ" closes the group of Vilna Gaon references within the parentheses: there are further passages in his writings. The final "ועוד" follows the three positions and opens the list beyond those named. The word alone does not identify further authorities, and there is no need to load it with an unwritten list.

Both occurrences of "ועוד" are doubly underlined. Each rules out a restrictive reading: the six passages do not exhaust the Vilna Gaon's writings, and the three sages do not necessarily exhaust the holders of this position. This observation does not, however, allow the position to be attributed to another sage without opening his words.

Ability and Order: How Is the Need Realized?

Two principles recur in the sources. **Ability** determines the measure of accountability: in the Zohar, "וְאִי יָכִיל לְאֲדָבֶק וְלֹא"; "בְּכָל יָכִילָתוֹ"; in R. Chaim Vital, "אֲדָבֶק"; and in the Alter Rebbe, "כְּפִי מֶה שֶׁהִיא יָכוֹלָה לַהֲשִׁיג וּלְיָדַע". A person is required to complete what is possible for him, not to attain what exceeds his capacity.

Order determines how the structure is built. In Proverbs 4:21, the Vilna Gaon places Written Torah first, then Oral Torah, and then the mysteries. Even Sheleimah records the instruction to learn and practice halachah first, and then engage in the mysteries likened to wine and oil.¹⁹

Preparation in nigleh is part of the path to the inner dimension; the latter's excellence does not cancel halachic study and practice. Obligation and preparation must thus be read together: the need itself is not a uniform program for everyone, and determining the suitable path is not an exemption from the need.

¹⁹ Even Sheleimah 8:22, based on the Vilna Gaon on Proverbs 21:17 and a further source cited there. The verse is "אִישׁ מִחֲסוֹר אוֹהֵב שְׂמִיחָה, אוֹהֵב יֵין וְשִׁמְן לֹא יַעֲשִׂיר."

M. A Map of the Evidence

The sources clarify the question from several sides. The table follows the response's order; the Alter Rebbe's sources were selected here to explain the reference to his position.

Source	Central point	Contribution to the response
Proverbs 5:18	Sod reveals the correctness of peshat and increases joy in it.	The inner dimension concerns the student of nigleh as well.
Proverbs 7:12	Protection while engaged in remez and sod; אך —"כאשר יסורו" the evil inclination also attacks them.	Study acts within the person's service of G-d.
Proverbs 4:22	The mysteries give life to the soul.	A need for inward vitality alongside nigleh's action.
Proverbs 2:9— "ובעיקר"	Without understanding sod, even peshat is unclear.	The direct answer to being satisfied with "nigleh alone."
Heichalot Pekudei 17	Judgment for attainable understanding left unattained.	Accountability according to ability, even with good deeds.
Tikkunei Zohar 107, col. 3	Sod and the level of Atzilus, where evil has no foothold.	A basis for explaining protection; application to students of sod emerges in the compiler's inference.
R. Chaim Vital's introduction	"מחוייב לעסוק בכל יכלתו"	Explicit obligation, knowledge of G-d, and an order of study.
The Alter Rebbe —sources selected by the editor	Pardes and the soul's perfection according to ability; knowledge of G-d; revealing the wisdom.	The soul's perfection, order of study, and service of the heart.

The claim that nigleh suffices is answered by evidence concerning the completeness of Torah understanding, the soul's life, and knowledge of Torah's parts; the claim that faith suffices, by the requirement to know G-d and serve Him wholeheartedly. Benefit, need, and obligation combine in one response, while the condition of ability defines the measure of accountability and how it is realized.

Further Study in the Sources

Zohar, Mishpatim 99a–b; Pekudei 247a–b. How is peshat clarified, and what accountability is measured by ability? Compare the clarification of peshat in the beloved-maiden parable with the judgment of the soul in the Heichalot: what is described as a benefit, and what as a demand?

R. Chaim Vital, introduction to Shaar HaHakdamos. Compare the passages beginning ,”ואמנם אל יאמר אדם”, ,”וכן בהפך”, ,”הרי מבואר בפירוש”. How do obligation, the condition of ability, and the order of study come together in the same introduction?

The Vilna Gaon, Proverbs 5:18 and 2:9; R.

Menachem Mendel's introduction. Compare "כשתבין

"כל זמן שלא יבין with הסוד תראה הפשוט איך הוא נכון ואמת"

The first describes what is added after attaining sod; the second, what is missing without it. How does this strengthen the answer to "nigleh alone"? Facsimiles: pp. 35 and 40.

The Alter Rebbe, Hilchos Talmud Torah 1:4; 2:1–2.

How does Pardes perfect the soul and fit into the order of study? Distinguish the scope of attainable knowledge from the order of acquiring it.

Tanya, Kuntres Acharon 4; Iggeres HaKodesh 26.

Distinguish knowledge, service of the heart, and revealing the wisdom. Which source addresses the obligation to know, and which the role of disclosure in later generations?

Parallels: Igros Kodesh, letters 8275 and 8779.

Kabbalah, Chassidus, and disseminating the inner dimension.²⁰

20. Letter 8779 (ח'תשע"ט). Letter 8275 was discussed in section J. These are conceptual parallels; they do not repeat the six-reference list as it stands. Letter 8779 postdates the response; it is included for further study and is not one of its references.

Documentary Appendix: Source Facsimiles

Horowitz–Vilshansky wedding teshurah, 17 Adar II 5774, p. 5.

The first three plates present the publication witnesses: the manuscript in the teshurah, Likkutei Sichos, and Igros Kodesh. The manuscript shows the underlining; Likkutei Sichos supplies the full date; Igros Kodesh shows the printed wording, including כ"ט. The punctuation marks are reported in the teshurah's editorial account and cannot be identified in the photographed fragment.

Commentary: transcription of the response, p. 3.

י"ז אדר שני ה'תשע"ד

לשם הרבה גדולים שכתב להרבי שבחור אי טען ש"אין חיוב ללמוד פנימיות התורה אלא רק גנלה". והמשיך בנימוק: היות

ישנם הרבה גדולים שסברו וסוברים שאין חיוב ללמוד חסידות". על הדבר הראשון שכתב עשה הרבי !! וענה:

זהו היפך דעת הגר"א (פי' למשלי ה' יח. ז, יב ד, כב. ובעיקר: ב. ש. פי' להיכלות פקודי יז. לתקו"ז קז, ג. ועוד בכ"מ). היפך דעת הר"ח ויטאל (בהקדמתו לשער ההקדמות) היפך דעת רבינו הזקן. ועוד.

ע"פ תורה — בדיני ממון צריך לשאול רק הבקי בדיני ממונות ועוסק בהם, בדיני איסור והיתר — רב העוסק בדינים אלה (שלכן הלכה כרב איסורי וכשמואל בממוני) — שמוזה מובן שבהנוגע לפנימיות התורה — הלכה כאלה היודעים בזה וכו'.

דעת הרבה — דבין /
אין חיוב ללמוד חסידות /
זהו היפך דעת הר"ח ויטאל /
בהקדמתו לשער ההקדמות /
היפך דעת רבינו הזקן /
ועוד בכ"מ /
ע"פ תורה — בדיני ממון /
צריך לשאול רק הבקי /
בדיני ממונות ועוסק בהם /
בדיני איסור והיתר — רב /
העוסק בדינים אלה /
(שלכן הלכה כרב איסורי /
וכשמואל בממוני) — שמוזה /
מובן שבהנוגע לפנימיות /
התורה — הלכה כאלה /
היודעים בזה וכו'.

מענה לאי שכתב להרבי: אמי זקנתי מתנהגת זה הרבה שנים שמתפללת הגי תפילות בכל יום אבל כעת מפני זקנותה פאלט איר דאס זייער שווער. ולזה בבוקר טועמת מעט קודם התפילה ומתפללת רק ק"ש ושמו"ע אבל גם זה פאלט איר שווער וכן תפילות מנחה ומעריב — ובקשה לשאול במה יוכל להקל עליי בזה. ועל זה ענה הרבי:

במיוחד בגילה אין כדאי לקצר בתפלה אשר רחמי ניהו (ובפרט לגירסתינו בברכות כ, ב דמושכל ראשון הוא — משא"כ לגירסת התוס' ושב"י"ף)

כ"א (1) להתפלל בהפסקות (כמובן באופן המותר)

(2) לאכול כפי הדרוש בזמן הדרוש. וראה היום יום י" שבט.

מענה לאי שכתב להרבי: "הריני רוצה להודיע שקבלתי בשעה טובה את הגרין קארד". ועל זה ענה הרבי:

הלומד בהתמדה ושקידה!

5

The Full Date in the Published Response

Likkutei Sichos, vol. 10, p. 252.

At the end of the response's unit appears "ממכתב י"ב כסלו, תשכ"ד". This witness supplies the full date not visible in the manuscript fragment.

Commentary: date of the response, p. 2.

252
לקוטי
הוספות / י"ב כסלו
שיחות

מחסרון ידיעה מה זה תורת החסידות. ולכן מהנכון שלא להכנס בוויכוחים כי אם להפיץ אור. תורה ומאור שבתורה וזהו פנימיות התורה ככל האפשר. על ידי הוספה בלימוד עצמו ועל ידי השפעה בסביבתו שיתפשט לימוד זה גם שם, וכג"ל מבלי להכנס בוויכוחים בזה. וברוך ממילא תתמטע ההתנגדות הלוח ופחות. ותתרבה הידיעה והחכמה בתורת דא"ת.

בודאי יודע אשר בעשירי לחודש זה. ש"ק פ' בשלח הבע"ל. הוא יום ההילולא של כ"ק מרח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע. וכל הרוצים להיות קשורים לאוראיתו ולתורתו מתעוררים ומחליטים ביום זה להוסיף בלימוד התורה ובהיחוד בקיום מצותי.

(ממכתב י"ב כסלו תשי"ז)

זהו היפך דעת הגר"א (פ"י משלי ה' י"ח. ו. י"ב ד, כ"ב. ובעיקר ב. ט. פ"י להיכלות פקודי י"ז ותק"ץ ק"ז. ג. ועוד בכ"ט). היפך דעת הר"ח ויטאל (בהקדמות לשער ההקדמות) היפך דעת רבינו הזקן. וכו'.

ע"פ תורה — בדיני ממונות צריך לשאול רב הבקי בדיני ממונות ועוסק בהם בדיני איסור והיתר — רב העוסק בדינים אלה. (שלכן הלכה כרב באיסורי וכשמואל בממוני) — שמה מובן שבהנוגע לפנימיות התורה — הלכה כאלה היודעים בזה. וכו'.

(ממכתב י"ב כסלו, תשכ"ד)

• חשובה לא' בנוגע להסוברים שאין חיוב ללמוד פנימיות התורה. הסו"ל.

... הקושיות שיש לו על הנהגת חב"ד. והנה ידוע מאמר הוה"ק (חלק ג דף קכ"ד ע"ב) דמסביר דאילנא דחיי לית תמן — לא קושיא מסביר דרע ולא מחליקת מרחו הסומאה. ונתבאר בארוכה באגה"ק לרבנו הזקן סי' כ"ו. ואם רצונו באמת להצליח בלימוד התורה בכלל ובלימוד החסידות בפרט — הרי אין לזה דרך אחרת אלא ע"י הקדמת נעשה לנשמע. שבאופן כזה ה"י המתן תורה הכללי. ובאופן כזה הוא מתן תורה שבכל יום — וכנוסח הברכה נותן התורה לשון הוה — וע"ז נאמר תומת ישרים תנחם גר, וא"ל כ"י. והשי"ת יסיר ממנו את ההעלמות וההסתרים ויוכל ללמוד תורה ביראת שמים מתורה.

(סכ"י י"א אלול תשי"ז)

The end of the response and its date line

ע"פ תורה — בדיני ממונות צריך לשאול רב הבקי בדיני ממונות ועוסק בהם בדיני איסור והיתר — רב העוסק בדינים אלה. (שלכן הלכה כרב באיסורי וכשמואל בממוני) — שמה מובן שבהנוגע לפנימיות התורה — הלכה כאלה היודעים בזה. וכו'.

(ממכתב י"ב כסלו, תשכ"ד)

The Response in Igros Kodesh 23, p. 57

The response in Igros Kodesh, vol. 23, p. 57, letter 8729 (PDF scan 71).

This is the printed location of both parts of the response. The editorial note records its publication in Likkutei Sichos, vol. 10, p. 252. This edition prints ;"ט" the transcription's "ט, ב" follows the manuscript and Likkutei Sichos.

Commentary: publication of the response, p. 2.

נז

כ"ק אדמו"ר זי"ע

בברכה לבשו"ט בכל האמור ולחנוכה שמח ולשמחה וט"ל כי רצה ה'
את עבודתו בחינוך עטה"ק,

מ. שניאורסאהן

ח'תשכט

[כסלו תשכ"ד]

זהו היפך דעת הגר"א (פ"י משלי ה' י"ח. ז, י"ב. ד. כ"ב. ובעיקר כ, ט.
פ"י להיכלות פקודי י"ז ותקו"ז ק"ז, ג. ועוד, בכ"מ). היפך דעת הר"ח
ויטאל (בהקדמתו לשער ההקדמות) היפך דעת רבינו הזקן, ועוד.

ע"פ תורה — בדיני ממונות צריך לשאול רב הבקי בדיני ממונות
ועוסק בהם, בדיני איסור והיתר — רב העוסק בדינים אלה (שלכן הלכה
כרב באיסורי וכשמואל בממוני) — שמזה מובן שבהנוגע לפנימיות
התורה — הלכה כאלה היודעים בזה, וכו'.

ח'תשכט

נדפסה בלק"ש ח"י ע' 252.

זהו: תשובה לא' בנוגע להטוענים שאין חיוב ללמוד פנימיות התורה.
דעת הגר"א: ראה גם לעיל ח"כ אגרת ז'תקט, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ח'תשעט.
הלכה... בממוני: בכורות מט, ב. ושי"נ.

Proverbs 5:18: The Commentary's Opening

The Vilna Gaon on Proverbs; HebrewBooks 14229, scan 30.

The passage "יהי מקורך ברוך" begins at the bottom of the page and continues on the next. Both photographs are needed to read the evidence in full.

Commentary: section A, p. 6.

משלי ה
פז
 בְּשִׁלְךָ וּשְׂאֵרָהּ: יי ואמרת איך שגאתי מוסר ותוכחת נאץ לבי:
 יי ולא שמעתי בקול מורי ולמלמדי לא דביתתי אָנֹכִי: יי כמעט
 הייתי בקלדע בְּתוֹךְ קָהֶל וְעֵדָה: יי שְׂתֵּה מִיַּם מְבוֹרָה וְנוֹלִים
 מִתּוֹךְ בְּאֵרָהּ: יי יִפְצֹו מַעֲיֵנוֹתֶיהָ חוּצָה בְּרַחוּבוֹת פְּלָגֵי מַיִם:
 יי יִהְיוּ לָהּ לְבָרָה וְאֵין לָזֵרִים אֶתָּה: יי יִהְיֶה מְקוֹרָהּ בְּרוּךְ וּשְׂכֵחַת
 מֵאֲשֶׁת

פי' מהגאון רבינו אליהו ז"ל
 הג' הג' ג' דברים שכל ח' ב' דברים: מוסר הוא יסורין לכך אמר שגאתי
 אבל חוכמה בדיבור לא שייך שגאה לכן. אמר נאץ לבי כלומר שמאס לבי בזה: יי (וג' ולא
 שמעתי בקול מורי הוא חורה שבע"פ ולמלמדי לא התיי אולי הוא חורה שבכחב (ומ"ס
 חל חורה שבע"פ לא שמעתי ואלא חורה שבכחב לא התיי אולי כי חורה שבכחב
 הוא כמו מעשה ומוסר לבו של אדם לשמוע אך לא הטע אולי על החכמה שבו ודקדוקיה
 אבל חורה שבע"פ היינו דינים לח שמעתי כלל כי קשה לאדם אפילו לשמוע: יי (יד) כמעט
 כלומר מפני שעה קלה שגאתי בעוה"ז. בתוך קהל ועדה זה עד המלכות והן מ"ע
 ול"ח ודרך ה"ח אינן עובדין אפילו ההמון עם שאין רודפין את מ"ע והלדיקים עושין
 גם המ"ע ורודפין אחריהן ולכן כאשר מענישין את האדם על עבירה שהוא ל"ח מענישין אותו
 בחוק כל הקהל כי כולן אינן עובדים והוא עבד וכשמענישין על מ"ע מענישין אותו בין
 הלדיקים וזהו בחוק קהל הן ההמון עם. ועדה הן הלדיקים כמ"ס ואם מעדת ישראל ג'
 ואחרו אלו הסנהדרין ואלו הג' הן עד ג' הג' (והן עד חורה ומלכות ומדות וכן למעלה)
 ואף שכחתי שמ"ע ולא חשבה ומדות ח' הוא כי אין יאמר יכול לפסות על ל"ח כי אם
 על ידי המדות והכן דברים אלו: פז) שְׂתֵּה מִיַּם מְבוֹרָה כי הבא לשחות מים מן הבור
 שהוא מים מכוּסִין צריך לנטות בחוכמה או לשאוב משם מים והוא ביגיעה רבה אבל הבא
 לשחות מן המעיין אין צריך רק לילך למקום האם אבל אין לו יגיעה כל כך כי אינו
 עמוק ממנו ומן המעיין שיוצא לרחוק לחון ולרחוב אין צריך אפילו לילך וזהו שחה מים
 מבוֹרָה מחילה ע"י יגיעה ואח"כ ונולים מבלאך הוא ממעיין הטבע והיינו שג' זמנים בחורה
 ח' כאשר הוא לומד מרבו הג' כשלומד לעצמו והג' כאשר מלמד לאחרים כמ"ס כפי' על שה"ס
 ע"ס בעמרה שעמרה לו אמו ח"ס שחה מים מבוֹרָה היינו כשמקבץ מים ממקום אחד שלומד
 מאחרים. ונולים מבוֹרָה בארץ כשחלה לומד לבדו ותחדש דברים והוא לך כמעין טבע:
 פז) יפצו מעינותיה חוצה היינו אח"כ חלמוד גם אלה לאחרים. ברחובות פרגי
 מים כי כללמלד לאחרים הוא ג' ב' דברים ח' כשלומד בכחב לאחרים ב' הן אלהן שלא
 למדו אלא רק שהורחו מחפשו בכל המקומות ושומעין הורחו ולומדין אותם וזהו ברחובות
 שמחפשים בכל מקום ונחפזו מים לכל ח' וא': יי) ידיו לך שלא תאמר כאשר חלה
 לומד מאחרים אין לי זה כלום ע"ז אומר יהיו לך. לברך שלא תאמר אני יגעתי הרבה
 ועכשיו אלמוד לחלמידים שלא יגעו זה לזה אומר לבדך כלומר שלא יעלו חלק עמך במה
 שיגעת. ואין לזרים אתך הוא עד אולם שלא למדו מאתך רק שומעים מרחוק אל
 תשים לבך לזה ולא תאמר הלא הם זרים ממני כי לא למדו ממני לזה אומר שלא תחוש
 לזה כי אין לזרים אתך אף שהם אינם נבים שלך כלומר תלמידך הנקראים נבים חלל זרים:
 יי) יהי מקורך ברוך שחיה כמעין הטבע וזהו שחברך מקורך. ושחח מאשח נעורייך
 אעפ"כ

At the top: "כשתבין הסוד תראה הפשוט איך הוא נכון ואמת." The commentary includes its reference to Zohar Mishpatim.

32 **משירי ה**
מֵאֲשֶׁת נְעוּרָהּ: יי אֵלֶּת אֲהָבִים וְעֵלְתִּינָן בְּדִיהָ יוֹדָה כָּל־עֵת
בְּאַהֲבָתָהּ תִּשְׁמַע חֲסִידִי: כ וְקִדְמָה תִּשְׁמַע כֵּן בְּיָדָהּ וְתִחַבֵּק חֶק
בְּיָדָהּ: יא כי נִזְכָּר יְהוָה דִּרְבָּרֵי אִישׁ וְכִלְמִיגְלוֹתָיו מִפְּלִם:
כב שְׁמוֹתָיו יִלְבְּנוּ אֶת־דִּרְשָׁע וְכִלְכִּל וְאֶת־יִמָּה: יג הוּא
יִשׁוּת אֲזוּן מוֹסֵר וּבְרוּךְ אֱמֻלָּתוֹ יִשְׁתָּה:

[illegible]

(יח) יהי מקורך ברוך שמהיה כמעין הטבע וזה שיחנך מקורך. ושםח מאשת נעור'ך
לעם"כ

אעפ"כ השמח בזה שכבר חדשה כמ"ס בזוהר פ' משפטים ל"ט ת"ח אורחא דאורייתא כך
 היא בקדמיתא כו' קריבא לגביה כו' לבחר השהעי בהדיא מבחר כו' לבחר דאיהו רגיל כו'
 ולא כסיאת מינייה כלום אמרה ליה חמית מלה כו' וכדין פשעיה דקרא במה דאיהו לא
 להספא ולא למנרע אפילו אות חד כו' ע"ס וזהו אע"פ שיהא מקורך צרוך ומהיה כמעין
 הנובע וחצין הסוד על מכונו אז ושמח מאשת נעוריק כלומר במה שחדשה ע"פ פשוט
 בשחצין הסוד תראה הפשוט איך הוא נכון ואמת ואיך אין זה יתיר כלל ותשמח אז יותר
 בהפשוט שחדשה מנעוריק: (יט) אילת אהבים וגו' כמו שבסוד הזיווג העליון הן ג'

Proverbs 7:12: Outside, Streets, and City

The Vilna Gaon on Proverbs; HebrewBooks 14229, scan 41.

The passage "פעם בחוץ" at the bottom distinguishes Torah's plain meanings from its homiletic expositions. The continuation of the city analogy is photographed on the next page.

Commentary: section B, p. 7.

משלי ז

42

נָעַר חֲסֵד־לֵב: "עָבַר בְּשׁוּק אֶצֶל פֶּנֶה וְדָרָךְ בֵּיתָהּ יִצְעַד:
בְּנִשְׁתֵּי-בָעֶרְבִיּוֹם בְּאִישׁוֹן לַיְלָה וְאִפְלָה: "וְהָיָה אִשָּׁה
לְקִרְאָתוֹ שִׁית זִוְגָה וּנְצַרֶת לֵב: "הַמָּיָה הִיא וְסִרְתָּ בְּבֵיתָהּ
לֹא יִשְׁכְּנוּ בָּהּ רִגְלֶיהָ: "פַּעַם בַּחוּץ פַּעַם בְּרַחֲבֵת וְאֶצֶל כְּרִפְפָּה
תֹּאכֵל

פי' מהגאון רבינו אליהו ז"ל

מהחטאין עומן כגון המיד לבן נקראו בניס. נער הוא נגד הכעלי חמדה שהן בלי שכל כלל שרודפין המיד להכל וריק ויום ולילה לא יסבוחו. חסר לב הוא נגד הכעלי חמדה שלפי הנראה הוא טוב ומחוק אך הוא חסר לב ואינו רואה אחריותו: (ח) עובר בשוק מהידוע שהיזה"ל מתחילה הוא נקרא הלך ואח"כ אורח ואח"כ איש וגם אין היזה"ל מתחיל מחילה באדם רק במהשגה הכל לא במעשה לבן אומר עובר בשוק שהוא מתחיל לעבור בשוק ואינו רק בהעברה בעלמא ורק בשוק ואח"כ אם יעצוב יום יומים העצבו וכיון שמתרחק עוד מן המורה הוא מתקרב ה"ע להיזה"ל וזהו חלל פינה כלומר להפינס שפינה היזה"ל ואח"כ דרך ביתה יצעד היא מדרכת אותה והכל בביתה והוא יצעד דרך ביתה והיא בעלת הבית (ולע"ד שאמר דרך ביתה נגד הכעלי חמדה והכעלי חמדה שהם בדרך ובבית כ"ל): (ט) בנשף בערב גו' כי ד' ומינס הן כלילה זמן החלילה הלילה שנעדר היום הוא נקרא נשף מלשון שף מדוכתיה ולכן אמרו הרי נשפי הוי כלומר שנשף היום וזה אינו לילה עדיין אלא שנשף היום והתחיל להחשיך. בערב הוא התחלת הלילה והיא נה"כ שמעורב היום עם הלילה. באישון לילה הוא כהורך הלילה ממש שאז הוא חושך ואינו נראה איש רק בדוחק ובקצוב ולכן נקרא אישון להקטין העיני כידוע כמו אישון בה עין. ואפילה הוא קודם היום שאז חושך מרובה. והעיני שימי העוה"ל נקראים לילה והמורה הוא החור שבה מאיר העוה"ל והן ד' חוכות פרד"ם וכאשר יפסוק אדם מלמוד דרך לשבח מתחילה סודות המורה ואח"כ רמז ואח"כ דרוש ואח"כ פשט ואז הוא בהפילה ממש שזין בו אור כלל: (י) שית זוגה כלומר זוגה מגולה להרבות חמדות. ונצורת לב כמ"ס וכנה עליה מלכות גדולות שבויה על לבו של אדם מאור הביט עד שאינו יכול לנאח ממנו ועוד כמ"ס הוא היזה"ל והוא המלאך המות יורד ומסיה ועולה ומקטרג ויורד ועול נשמה וכמ"ס בזהר כאשר הפתי נתפתה אחריה כל ימיו אח"כ באה אליו והפתי רוצה עוד לדבק בה כאשר הוא רגיל אבל היא הופכת את פניה ומחזרת לו עורף ולובש מלבושים אחרים וזהו שית זוגה שמתחילה היא זוגה מגולה להרבות חמדות ומראה ח"ע לאורב אבל נצורה לב שלה כל עמה אלא בלבה מלודים גדולים שהעוד עליו: (יא) הובייה שטולה ומקטרג. וסודות שבהת חניי לישול נשמה וזה הפתי כאשר רוצה סוגר לדבק בה במקדס אבל היא סודרת את עצמה ממנו. בביתיה לא ישבנו רגליה כמ"ס חז"ל שמיית את עי"ל ומתגרה בישראל ומיית את עמי הארץ ומתגרה במ"ס וזהו

בביתה באותן שהן כבר בביתה לא ישבנו רגליה חנייה בוכיה: ביניהם: (יב) פעם בחוץ קאי אלמעלה שבעיתה לא ישבנו רגליה רק מהגדה המיד בת"ל לזה אומר פעם בחוץ כלומר באותו הלומדין פשטי תורה שפשטי תורה נקרא חוץ למ"ס למעלה חמדות בחוץ חרונה. פעם ברחובות באותן הלומדים דרושי תורה שנקרא רחובות כמ"ס ברחובות תהן קילה. ואצל כל פינה תארוך כלומר חלל פינות העיר תארוך פן ילא ממש ואז מהגדה גם בו כי כל זמן שהוא בעיר היא אינה יכולה לבא אלא לבן אומר תארוך שהיא חורבת המיד

The opening explains remez and sod as corresponding to "אין היצה"ר Alongside "אך כאשר יסורו" stands "כול להתגרות בהן"

[illegible]

בביתו באותן שכן כבר בביתו לא ישכנו הגליות חזרה בוכה : יב) פעם בחוץ קאי אלמעלה בביתו לא ישכנו הגליות רק מהגדה המיד ב"ה לזה אומר פעם בחוץ כלומר באותו הלומדין פשטי הורה שפשטי הורה נקרא יוון כמ"ס למעלה חכמות בחוץ הרוגה . פעם ברחובות באותן הלומדים הרוסי הורה שנקרא רחובות כמ"ס ברחובות התן קילה . ואצל כל פינה תארוך כלומר אלל פינות העיר תארוך פן יאלא משה ולא מהגדה גס בו כי כל זמן שהוא בעיר היא חזרה יכולה לבא אללו לכן אומר תארוך שהיא חורבת

המיד

חמיד פן יאל מעם והיינו מפני שפרדם הא נד ד' אלהיות הוי"ה וסוד הוא נד
י"ה וק נקראין רעין דלל מתפרשין לעלמין ולכן גם העוסקים בהן אין הינה"ל יכול
להתגרות בהן אך כאשר יסורו אז הוא מתגרה גם בהם ולכן היא תארוז פן יבאו אליה
ויפלו בידה: יג) והחזיקה בו מהחילה היא החזיק אותו שלא ילך מאתה ויעזוב אותה.

The adjacent passages explain the order of study and the relationship of Torah's inner dimension to the soul's life, alongside the action of Torah's outward dimension.

[illegible]

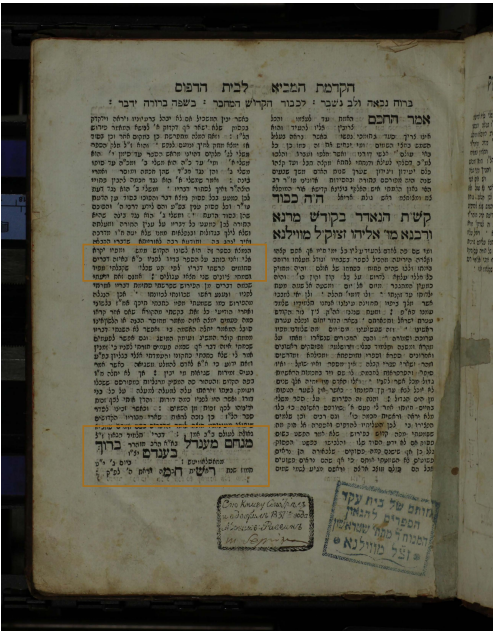
מהקשבה בכדי להבין הכוונה : כא) אל יליזו מעיניך כי בהורה יש תורה שכתב
שבע"פ ובשניהם סודות ההורה והורה שכתב חלוי בעין לראות ותורה שבעל פה חלוי
באוזן לשמוע מלבו וסודות התורה בלב להבין כי חין עוסקין רק לחכם שהיה מבין מדעתו
ודרך ללמוד החילה תורה שכתב ואח"כ שבעל פה ואח"כ סודות ההורה ולבכות הוא בהיפך
החילה מבכח סודות ההורה ואח"כ מה שבעל פה ואח"כ מה שכתב וז"ש השמן לב העם
הזה שכתבו מה שבלב שהוא סודות ואח"כ וחזינו הכבד שהוא תורה שבעל פה ואח"כ ושינינו
השם שהוא תורה שכתב ומהיירא פן יחזור בהשגחה ויהחיל ללמוד ואז יתחיל מתחילה
תורה שכתב וזהו פן יראה בעיניו ובחזינו ישמע תורה שבעל פה ולבבו יבין הוא סודות
ישב ורפא לו וז"ש מתחילה לדברי הקשיבה לחמרי הע חזק הוא תורה שבעל פה ועכשיו
אומר אל יליזו מעיניך הוא תורה שכתב שגור כהן לבבך היא סודות ההורה שכתב
(והסודות שבעל פה הוא לחמרי הע חזק כנ"ל ומ"ש הע חזק כי בשניהם קרוי בחינה
כמ"ש בח"ו ובמ"ש כי חזן מלין חזק) : בב) כי חיים הם וגו' למעלה אמר הכ' תורות
בפנימיות והיטויות ואמר שכן ג"כ באלה פנימיות וחיצוניות גוף וגפש וזהו כי חיים הם
למולחיהם הן הסודות הן הפנימיות הן ג"כ חיים לגפש שהיא הפנימיות ולכל בשרו שהוא
הגוף וחיצוניות . מרפא החיצוניות של התורה כמו בק"ש יש רמ"ח חיצות דוגמה רמ"ח
הזרים שאלהם שכל חיצה רפואה לחצר אף שאינו יודע הכוונה וכמו שאמר כל המדקדק
באחויותי' מאננין לו גיהנם : בג) כהל' משמר נצור לבד כי ל' ראשים הן באלהם לב ופה

Identifying the Contributor: The Introduction

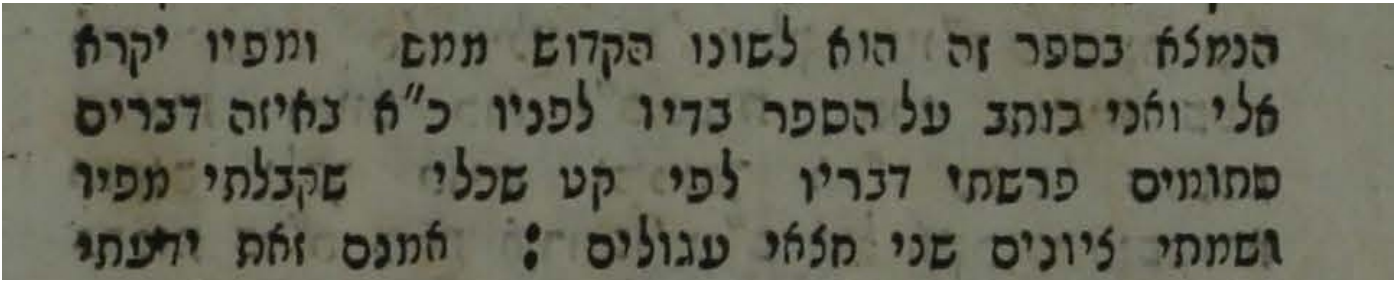
Proverbs with the Vilna Gaon's commentary, first edition, Shklov 5558; YIVO copy, scan 7.

The full photograph and the enlargements present two pieces of evidence: the publisher distinguishes his teacher's wording from his own parenthetical explanations, and his signature identifies him as R. Menachem Mendel.

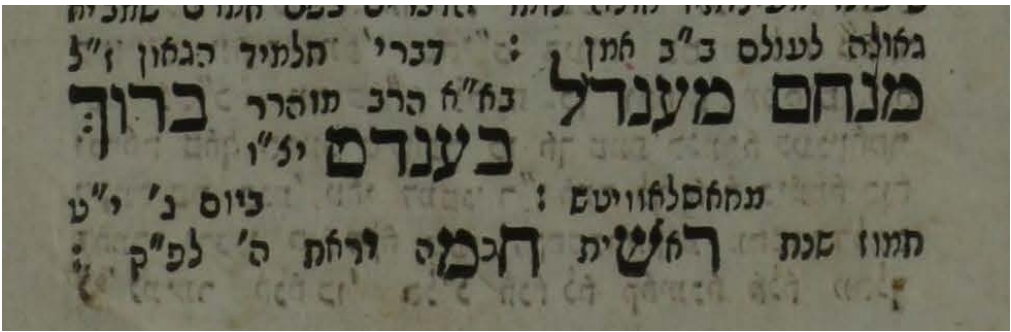
Commentary: section D, p. 10.

The declaration: the Vilna Gaon's wording and the editor's parenthetical explanations

The publisher's signature: מנחם מענדל

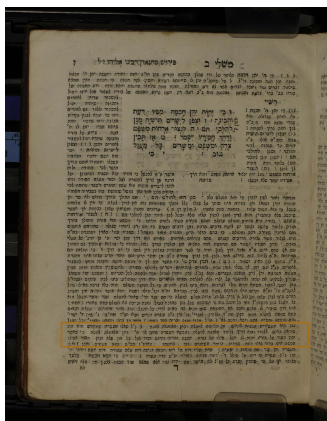

Proverbs 2:9: First Edition, Detail, and Transcription

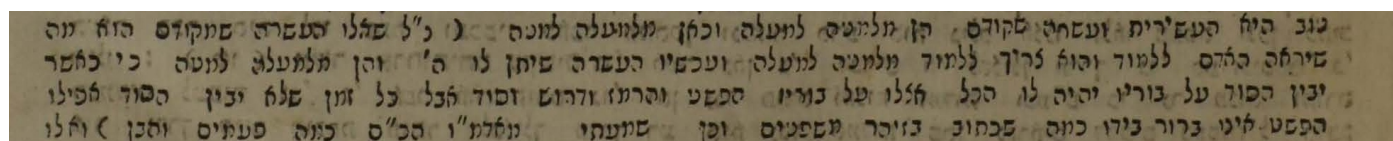
Proverbs with the Vilna Gaon's commentary, Shklov 5558, Proverbs 2:9; YIVO copy, scan 17.

The full page provides the context; the enlargement below shows the parenthetical addition from "ני"ל" to "והבן". The transcription assists reading and comparison.

Commentary: section D, p. 10.

The entire parenthetical addition: "ני"ל" to "והבן"

"(ני"ל שאלו העשרה שמקודם הוא מה שיראה האדם ללמוד, והוא צריך ללמוד מלמטה למעלה; ועכשיו העשרה שיתן לו ה' והן מלמעלה למטה. כי כאשר יבין הסוד על בוריו יהיה לו הכל אצלו על בוריו, הפשט והרמז ודרוש וסוד; אבל כל זמן שלא יבין הסוד אפילו הפשט אינו ברור בידו, כמ"ש בזהר משפטים, וכן שמעתי מאדמ"ו הכ"מ כמה פעמים (והבן))."

How Was the Attribution Established?

In the introduction, the publisher explains how he marked his explanations; his signature identifies him as R. Menachem Mendel (Plate 09, p. 39). This addition uses that marking and begins "ני"ל". At its end he testifies: "וכן שמעתי מאדמ"ו הכ"מ". Together these details distinguish the disciple's explanation from the teacher's position to which he testifies.

Heichalot Pekudei: Zohar and Commentary

Heichalot HaZohar with the Vilna Gaon's commentary, Königsberg 5617, 17b; HebrewBooks 31908, scan 44.

The Zohar is above; the Vilna Gaon's commentary is below in the left column. The two frames mark the soul's accountability and the analogy of deeds, colors, and light. The passage's opening in scan 43 is not reproduced here.

Commentary: section E, p. 12.

בראשית מ"א ב' א'	היכלות הזוהר	מקורי רמ"ו ב'
בנור' ואחיון ומתחדשין כמלקדמין. (ל) כלחו עאלין תחות ההוא חיוחא מסתחרין תחות גרפהא לאכללא לון לעילא. (לא) אינון ד' חיוון (וע"ב) סלקין כד רוח' אורחר בנו ההוא חיוחא. (לב) ד' גלגלין לכל חד וחד. גלגלא חדא אסחכי לסטר מורח תלת סמכין נטלין ליה ואסחכין לאמצעית'. וגלגלא חדא אסחכי לסטר מערב ותלת סמכין נטלין ליה ואסחכין לאמצעית'. וגלגלא חדא אסחכי	חכמת' דרדיף אבתרת ואדבק (ס"א בה) הכי יחבי לי' אנריה. ואי יכיל לאדבק ולא אדבק דחי לילבר ולא עיילא וקיימ' תחות הח' היכל' בכסיפו. וכד נטלי גרפייהו אלין שרפים דתחותה כדן כללה בטשי בגרפייהו ואוקדון לה ואחוקדת ולא אחוקדת וקיימא ולא קיימא והכי אתרנת בכל יומא נהירת ולא נהירת ואע"ג דעובדין טבן אית לה. בגין דלית אגרא בתהוה עלמ' כאינון דמשחרלי בתחמתא לאסחכל' ביקרא דמאריהון ולית שעור' לאגר' דאינון רידעי חכמת' לאסחכל' ביקר' דמאריהון. [מא] זכאה חולקתון	בעלמא דין ובעלמא דאתי דכתיב (משל' י') אשרי אדם מצא חכמה ואדם יפיק תבונה. [מב] רוחא דא שלט' על כלא כלא כלילן בת כלא אסחכין לגבה. [מג] האי חיוחא שלט' על ארבע אחרנין [מד] וארבע גלגלין

ביאור הגר"א

כס"א כהר דיבור מהיכן כפיק מועמן של קיות וכתיב אלף אלפים ישמאנו' ואמרו אלף אלפים לכהר דיבור שמהן כנראים, ואמרו בכל יום ויום כנראו עלאכי השרת מכהר דיבור ונטלין שנאמר קדשים לזקרים וז"ל כהה חילין עכסון כו', ואע"ג שכהר דיבור הוא בנהיכל הד' כס"א כפ"ס, שם התחלתו אבל כמשך ע"כ שהוא עקבל עגבורה ולכן אמר כפ"ס שכלן בנהיכל הזה עלאך עסוכה על טבילות הנשמה ככהר דיבור וכסו הקיו' שהן בכל היכלין כס"א, וכפיק סן השרפים שהוא אש אורף ולכן אוקדין זה וכן בנהיכל הד' כפיק ג"כ סן השרפים כס"א ד' רכ"ב טללין ד' כד נטלין ע"ס, והכל כסטר דשאלא הוד וגוורה ולפעמים הנהר דיבור כיסוד כשחקבל עסטרא דשאלא כס"א כר"ס ונתיקונים ע"ס ועס"א כוזהר קדש רוח שכלן הוא יסוד, ושם בנהיכל זכות שניבין דיבור שהן שניבין דאש דנפקין סן השרפים וסן השניבין אמצעיהו שניבין ומרין גלגלין טלהטין באש וזהו גלגלהי כור דליק ומהן אמצעיהו כהר דיבור וזהו כהר דיבור כגיד וכפיק כו' עיין בפ"ס: (ל) כללה עאלין כו' לון לעילא. ר"ל כוללה הכ"ל ככסין מחת הכשרה הכ"ל לאכללא לון לעילא בסילוק' לעילא לנהיכלא תליתאה: (לא) אינון ד' חיוון סלקין כו' קיוחא. ר"ל כשחזיר רוחא שנהיכל הזה לקיוחא או סלקין הד' קיות שחזר' שכלהו סוכין לההוא רוחא כס"א בנהיכל א' כללה אסחכו לההוא רוחא דכתיב אל אשר יהי עשה הרוח ללכת כו' וכן בכל היכל והיכל. [ונפ"ס כד אחי שנין רוחא ברוחא כו' עס"א]: (לב) ד' גלגלין לכל חד כו' ואסחכין לאמצעיותא	אס"י אית ב' עובדין טבין סגיאין כו' ת"ס טלי דכתיב אס לא מדעי לך היפה כנשים דאית לי' עובדין שפירין, והט הגוונים אלף דלא אלטנעו הגוונים, והענין כי פשוטי דאורייתא הם הגוונים דגוליא, ורזי דאורייתא הוא אור הנביע דעיני' אלטנעו גוויין וכע"ס בתו"ס ע"ג דכלהו רז אקרי' אור לאנהרא כו' ונהרנה עקיות, ולכן נקרא הקי' הואת דעסכא על רזא דקבכתא יופיא"ל דעינה אלטנעו גוויין ודיוקנא טלי דיכול לאדנאק, ולכן קורא אותה היפה כנשים דאח' הי' נידך האור והיופי ולית לך לאחדעאה לשאר כנשים, וכס"א הואת כענין אל תקראו לי כעני' כו' אפי' מלאה הלכתי דמלעדן כל התורה כו' דיכול לאחדנאק נעוהי' ואומר לה זה, היפה, שמדע למה היא כי דונות יותר ששאר ב"א שלא למדו בקבכתא [גליין קבלה ר"ת השתחוו לה' בהדרת קודש, כסוד הוד והדר שנהיכל הזה כס"א]: [מא] זכאה חולקיהון דלדיקא נעלמא דין ונעלמא דאמי כו'. שרזין הן כסטר' דמי עלמין והוא מי עולמים בתרין עלמין בעוה"ז ובעוה"ב שהוא אחיד בבינה עוה"ב וקאים בטוק' כי כל נשעים וארץ והן המרין עלמין וכס"א כר"ס פ' שעות דף ב' וזהו אינא דאילנא יהיב קיין לכולא קיוחא לעלם ולעלמי עלמין זכאה חולקיהון אינון דעעסין עיני' קייסין אינון לעלם ולעלמי עלמין אין אקרון [כו'] קייס להאי עלמא וקייס לעלמא דאמי, והוא כס"א אגורה בזהלך עולמים: [מב] רוחא דא [כו'] לגבה כו'. לאחכללא ב' לסלקא: [ונפ"ס ד' גלגלין לכל חד כו' עס"א]: [מג] האי קיוחא שלט' על ד' אחרנין. הם ד' קיות הנ"ל שפניהם פני נאר ולפי עס"ל האי קיוחא כפיקא על ד' שרפים כו' וכאן הונדך לנאר עסק הקיות משום פריטיהן אמר אחרנין: [מד] וארבע עמקן בשרתא. ר"ל אלו הד' שהן באשעל עסוקין על השי' ואלין
---	---

Heichalot Pekudei: Enlarged Details

The details are taken from the preceding photographs in their original sequence; no lines have been assembled.

Commentary: section E, p. 12.

The Zohar: ability, shame, and judgment

חכמת' דרדיף אבתרת ואדבק (ס"א בה) הכי יחבי לי'
אגריה. ואי יכיל לאדבק ולא אדבק דחי לי' לבר ולא
עיילא וקיימ' תחות החו' תיכל' בכסיפו. וכר נטלי
גדפייהו אלין שרפים דתחותה כרין כלהו בטשי
בגדפייהו ואוקדון לה ואתוקדת ולא אתוקדת וקיימא
ולא קיימא והכי אתרנת בכל יומא נהירת ולא
נתירת ואע"ג דעובדין טבן אית לה. בגין דלית אגרא
בהוא עלמ' כאינון דמשחדלי בחכמתא לאסתכל'
ביקרא דמאריהון ולית שעור' לאגר' דאינון רידעי
חכמת' לאסתכל' ביקר' דמאריהון. [מא] זכאת חולקתון

The Vilna Gaon: good deeds, colors, and light

אפי' אית ב"י עובדין טבין סגיאין כו' ת"ק סאי דכתיב אס
לא מדעי לך היפה נכשים דאית לי' עובדין שפירין, והט
הגוונים אלא דלא אלטנעו הגוונים, והענין כי פשוטי
דאורייתא הם הגוונים דבולכא, ורזי דאורייתא הוא אור הנביע
דמיני' אלטנעו גוויין וכע"ש בתו"ק ע"ג דכלהו רזי אקרי אור
לאכהרא כו' ובהרבה מקומות, ולכן נקרא הקי' הזאת דעסכא
על רזי דקבמתא יופיא"ל דמינה אלטנעו גוויין ודיוקנא סאי
דיכול לאדנקא, ולכן קורא אותה היפה נכשים דאית הי' בידך
האור והיופי ולית לך לאחדעאה לשאר נשים, וכע"ש הזאת
נעמי אל תקראו לי נעמי כו' אני עלאה הלכתי דעלמדין כל
התורה כו' דיכול לאחדעאה נעמי וואסר לה זה, היפה,
שתדע למה היא כידונות יותר עשאר נ"א שלא לסדו נקבמתא

Textual note: The commentary's second line prints "דלית לי' עובדין שפירין". This wording is difficult in relation to the opening "אפי' אית ב"י עובדין טבין סגיאין" and the Zohar's words about good deeds. No silent correction has been made: the body of this booklet quotes the analogy from "והם הגוונים" onward.

Tikkunei Zohar 107, Col. 3: Locating the Passage

Tikkunei Zohar with the Vilna Gaon's commentary; HebrewBooks 57965, scan 224, printed p. 214.

The reference is to the right commentary column: folio 107, column 3. The passage “אבל ועלייהו אתמר כו” connects sod with the pupil of the eye; its continuation reads באצילות לא יגורך רע.”

Commentary: section F, p. 15.

A. The opening “ועלייהו אתמר כו” three worlds and three reincarnations

שלשת ימים לקבל כו' ואיכה ממירא סתימא כו' : ועלייהו אתמר כו' .
שאלו ג' עלמין הן ג' גלגולים שלכן ועל ארבעה לא אשיבנו כמש"ל
במל"כ והן ג' גלגול רחשן בון חיוורא כמש"ס ופעם הראשון שלא

B. Sod and the pupil: evil's foothold and covering

תגלגל הוא בת עין וכן הסוד כנגד בת
עין וכן החורה כג' עלמין ונגד ג' עלמין
יש ס"א שלכן שם סמירא צפר"ד כנפים
ולבושים לכסאה מינייהו אבל באצילות לא
יגורך רע וא"ס כיסוי המן ושם אין ערוה
וכמש"ל ג' ג' אבל למינא לית ערוה כו'

Even Sheleimah: Ability, Judgment, and Study

Even Sheleimah, chapter 8; HebrewBooks 14216, scan 81. The printed page number is 82.

Paragraph 24 reads "מי שהיה יכול" and "כן יש יכולת בידו להשיג" Note 20 to paragraph 24 cites "ק"ס ג"י"; both passages are enlarged at the bottom of this page.

Commentary: section E, "How Does Even Sheleimah Summarize This?", p. 14.

82
אבן מרן ח שלמה
כא מזה שמהד"ש ע"פ פשוט צריך להיות סביון ע"פ הסוד .
וכשבתגלה להחכם סודות התורה או סבין שנים מה
שחידש בלדותו ע"פ פשוט נ"כ אמת נכון . וכ"ו שאינו סבין
הסוד אפי' הפשט אינו ברור בידו (ח) :
כב מקודם צריך ללמוד הלכות ולקיים אותם שהם בלחם לבב
אנוש ויעד ואח"כ יעסוק בלמוד הסודות שנמשלו
ליין ושמן וטי שמהפך הסוד לא יצליח כי יאבד את הכל . (מסל)
כ"א י"ו . ט"ו ר"מ ט"ו ב' ד"ה ולח" (ט) :
כג אגדות ומסד נצרך לכל . כנסת שנצרך לעניים ולעשירים
(מסל ח' ה' י' כ') :
כד כ"א לפי מה שמתרין אותו בבטן אמו כן יש יכולת בידו
להשיג . ומי שהיה יכול להשיג סודות התורה והוא לא
השתדל להשיג נידון בדינין קשים ר"ל (היכלות פקודי י"ז ח' ב') (כ) :
כה מועת הרבן ביהמ"ק נתיערב הכל טוב ברע . ולכן ב"י שמושי
קבלה טעויות היא עין פלילי והוא דומה להשא אדחרי
י"ד ט"ו . ספר"ז בהקדמה . וע' זה ח"א ק"ל ח' (וקו הוא גם בלוחות
העליונים וכמ"ל ספר"ז כ"ו ב' ד"ה להחשכת כ"י ובהסתלקותו לעילא
מבוא חו"ג יותר מחזיקים כ"י ושם ע"כ ד"ה אהא מפחדא כ"י אשיל דוקמשה
כ"י (ח) מסל בהקדמה ושם ח' י"ח . כ"ה י"א ב' ט"ו (יט) וכל המתקרב יותר
ממדרגתו הוא נערץ בזה דבור . בסוד שם קבוצת ה"ה העם המתאחים
(היכלות בראשית ל"ב ב') : (כ) ע"י ח"ו ק"ס ב' לכל יוקח אחיין ליה
בפוס דרגי' כו' ואי אשתדל בה אדכיר ליה כל מה דהוה אולפין ל' במעי'
חמיה כו' וע"ל סי' י"א פ"י והג' שלמד כו' . וכתיב בהיכלות שם שהעיוסקים
בסודות התורה שנים גדול מאוד בזה"ל ובעו"ב . ט"ו זה ח"א ק"ל
ב' וע' בלוחי דברים ח' י"ד ושם ל"ב נ"כ ולקמן ר' מ"ז ב' . וע'
במדרש מסל פ"י בל וכלה כמה קשה ויס היין כו' . בל מ' שיש בידו
מקל ואין בידו משה הקב"ה הופך את פניו וממט ומגדיל גיהנם מתנבחים
בו כו' . בל מ' שיש בידו ב' סודים כו' . בל מ' שיש בידו תלמוד הקב"ה
חל כו' . לפיכך במרכבה כו' . ושמעתי ששם ח' נסע רבינו ז"ל אל
פיה ח' ששמוע שם קל כלי שיר וגנים ח' מתלמידיו נסע וכלה שטיק
ח' הלק במחלל עס נכריות ואמר רבינו ז"ל גם הישע הזה סובו ליתן דין
ומשכן על שלא עסק במעשה מרכבה . אך כמה חלואת יעבדו עניו ומה
יעוס

Paragraph 24: ability and effort

כד כ"א לפי מה שמתרין אותו בבטן אמו כן יש יכולת בידו
להשיג . ומי שהיה יכול להשיג סודות התורה והוא לא
השתדל להשיג נידון בדינין קשים ר"ל (היכלות פקודי י"ז ח' ב') (כ) :

Note 20: "ק"ס ג"י" and learning in the womb

(היכלות בראשית ל"ב ב') : (כ) ע"י ח"ו ק"ס ג' לכל יוקח אחיין ליה
בפוס דרגי' כו' ואי אשתדל בה אדכיר ליה כל מה דהוה אולפין ל' במעי'
חמיה כו' וע"ל סי' י"א פ"י והג' שלמד כו' . וכתיב בהיכלות שם שהעיוסקים

Even Sheleimah: The Reference to 107, Col. 3

Even Sheleimah, chapter 8, paragraph 27 and its note; HebrewBooks 14216, scan 82.

The reference "ק"י"ג" and inference "משמע דוקא העוסקים בסוד" occur in the last lines of the note to paragraph 27, at the end of note 23 according to the sequence of notes. The printed note marker is damaged. The frame and enlargement point to the note's conclusion.

Commentary: section F, p. 15.

אכן ידוע כי שכלל משהו את פניו לזה נכס: (י) והוא כי כל
שאלו מעין דעת מור רע. רק הודעת לזמן כוונת ויחידים
על דמיון בכל מצדו כוונת ויחידות ויחידות כל שם אין יוצא
סמט ויחיד בן. הודעת משנות בנקודות כל. והוא בכוונתו ודע
עץ הדיים. לאפיק שמושים לצרכי האדם הוא בעץ הדעת מרב
ודע (ח"י ק"י ב' ט"ז ק"י ב' ד') :
כי האגרות שלש הראה ח"י הם דברים בפנים. בהם נח
כל האגרות (כל) וזה מידעו בפיש (קט"ז)
והוא מודלל משענו (כג) :
כי פנימיות התורה הם דעים לפיכך הנה שדא הנפש
והדמיונות להצנעות הנה (מג"ד ל"ג. ל"ג)
והעוסקים ברמז וסוד. אין יחדיו יכל להתגלות בהם (מג"ד
ל"ג. ל"ג י"ג) (א) :

לכופים יעקב לנחך עד שכלל לו המדרגה שלא יחסר לו רק נח
מרכה ע"כ משענו (י) : (מג"ד ח"י ח"י ל' . הכלל מקורו מ"ח ב'
מג"ד ח' : (כג) שפירשט ש' מרש על משה (ששה י"ד) ודל משל
משה מ' מרכה נחך פלו שמהלל קדושת חורו להחלש בדברים כלל
ש"י מן מקום ללש הדור להחלש נכס. והוא שפירשט משה של
נח

כי. וזה ככל שכלל אלה משהו את פניו לזה נכס: (י) והוא כי כל
שאלו מעין דעת מור רע. רק הודעת לזמן כוונת ויחידים
על דמיון בכל מצדו כוונת ויחידות ויחידות כל שם אין יוצא
סמט ויחיד בן. הודעת משנות בנקודות כל. והוא בכוונתו ודע
עץ הדיים. לאפיק שמושים לצרכי האדם הוא בעץ הדעת מרב
ודע (ח"י ק"י ב' ט"ז ק"י ב' ד') :
כי האגרות שלש הראה ח"י הם דברים בפנים. בהם נח
כל האגרות (כל) וזה מידעו בפיש (קט"ז)
והוא מודלל משענו (כג) :
כי פנימיות התורה הם דעים לפיכך הנה שדא הנפש
והדמיונות להצנעות הנה (מג"ד ל"ג. ל"ג)
והעוסקים ברמז וסוד. אין יחדיו יכל להתגלות בהם (מג"ד
ל"ג. ל"ג י"ג) (א) :

לכופים יעקב לנחך עד שכלל לו המדרגה שלא יחסר לו רק נח
מרכה ע"כ משענו (י) : (מג"ד ח"י ח"י ל' . הכלל מקורו מ"ח ב'
מג"ד ח' : (כג) שפירשט ש' מרש על משה (ששה י"ד) ודל משל
משה מ' מרכה נחך פלו שמהלל קדושת חורו להחלש בדברים כלל
ש"י מן מקום ללש הדור להחלש נכס. והוא שפירשט משה של
נח

Note 23: "ק"י"ג"—"משמע דוקא העוסקים בסוד"

מעת פנימיותו' על שהכוח דעתו פ"ח מהפילין זה"י לזים בהה ע"י ב"ס' משגת
חסידים מסכת גלגול הכמות פ"ח משנה ו' ז' : יא' ועיין ב"חורו לה"י ק"י ג'
משמע דוקא העוסקים בסוד. ולאפשר דהעוסקים נרמז שהוא קדוץ לחלק סוד
גלימיו מועט. ונחשנ כמו שח"ט :

Three Passages—Three Formulations

The level: Tikkunei Zohar has (p. 43). The person: Proverbs describes those engaged in remez and sod and their protection, alongside (p. 37). The comparison: here the compiler infers "משמע דוקא העוסקים בסוד". These are separate sources; comparing them explains the relationship between the level and the student.